

ЩОДО ПРИЗНАЧЕННЯ МОРФОЛОГІЧНОГО ЯЩИКА ФОРМ ПОСДНАНЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ТА КОМБІНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА

В.В. Дьоміна

Східноукраїнський національний університет імені В. Даля
м. Луганськ, Україна

В сучасних умовах ринкової економіки, НТП, глобалізації конкуренції управлінці приходять до необхідності диверсифікації виробництва, як одного зі способів не тільки зниження ризику, але й росту та розвитку. Однак, про однозначно позитивний результат диверсифікації виробництва, на відміну від диверсифікації фінансових інвестицій, говорити не доводиться. Це обумовлено наступними протиріччями. Відносно ефекту диверсифікації в плані зниження ризиків: з одного боку диверсифікація сприяє зниженню рівня ризику та підвищенню стійкості підприємства, з іншого боку диверсифікація передбачає нові види економічної діяльності, нові галузі промисловості, прямі інвестиції, що не може не супроводжуватися підвищенням рівня ризику. Якщо ж розглядати вплив диверсифікації на ефективність виробничо-господарчої діяльності складається така ситуація: з одного боку диверсифікація протидіє ефекту масштабу виробництва та дії закону, що відбиває «крива досвіду», але з іншого – підприємство досягає більшого масштабу діяльності, опановує нові економічні ніші. Таким чином, простежується неоднозначність результатів диверсифікації та неможливість їх прогнозування заздалегідь. Однак, сутність диверсифікації полягає все ж таки у різноманітності видів економічної діяльності, що передбачає необхідність розширення та різноманітності виробничих потужностей, сировини та матеріалів, робочої сили, а також кінцевих продуктів. Все це спонукає до проведення паралелі з таким об'єктивним економічним явищем, як комбінування виробництва, що полягає в об'єднанні в межах одного підприємства виробництв різних галузей та підгалузей на основі виробничо-економічної та технологічної єдності.

Взаємини диверсифікації і комбінування виробництва двоїсті, приймають різноманітні форми, переслідують різні цілі. За ситуації, коли цілі диверсифікації і комбінування співпадають, ці два економічні явища посилюють ефективність один одного. Якщо ж цілі різні, то можливо досягнення декількох цілей одночасно, при чому досягнення однієї мети може створювати необхідні умови для досягнення іншої. Таким чином, породжується інтерес до вивчення цілей, засобів, необхідних умов поєднань диверсифікації і комбінування виробництва.

Аналіз літератури виявляє те, що думки багатьох авторів зводяться до позитивної оцінки поєднання диверсифікації і комбінування, як до одного зі способів підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства (наприклад, у роботі М. І. Круглова [1], І. В. Сергєєва [2], А. М. Петрова [3] та інших авторів). Проте в літературі немає чітких вказівок про комплексні види поєднань диверсифікації та комбінування виробництва, що породжує ряд непорозумінь і питань такого роду: які ж саме види диверсифікації і комбінування раціонально поєднувати і в яких умовах, для яких типів продукту? І чи можливе поєднання диверсифікації та комбінування як рівноправних процесів, коли комбінування виступає не суто засобом диверсифікації, а наприклад, засобом зниження питомих капітальних вкладень на зміст обслуговуючих виробництв, виробничої інфраструктури, водо-, тепло- і паропостачання і так далі. Метою дослідження раціональних форм поєднання диверсифікації та комбінування виробництва стає систематизація формоутворюючих ознак, що може бути, хоча б на першому етапі, виконано у вигляді моделі морфологічного ящика, що відбиває зміст поєднань видів і форм комбінування виробництва і диверсифікації, тому робочою гіпотезою дослідження є пропозиція створення морфологічного ящика поєднань форм диверсифікації і комбінування виробництва. Визначивши види і форми комбінування виробництва і диверсифікації виробництва, їх цілі, умови здійснення можна зробити висновок про те, що деякі види цих процесів взаємозв'язані, вони або доповнюють один одного, або є засобом досягнення один одного. Неоднозначність визначення форм поєднань різних видів комбінування і диверсифікації, єдність і суперечність їхніх цілей, засобів і умов досягнення породили пропозицію їхнього впорядкування через морфологічний ящик, який систематизує ці поєднання.

Розробка моделі морфологічного ящика форм поєднань диверсифікації та комбінування виробництва та виведені класифікаційні ознаки форм поєднань диверсифікації та комбінування виробництва мають дозволити визначити форми організації господарської діяльності, як окремих підприємств, так і виявляти їхню специфіку відносно груп підприємств різних галузей та підгалузей. Подальше дослідження передбачає апробацію моделі, її адаптацію та вдосконалення з урахуванням особливостей господарської діяльності підприємств певних галузей промисловості.

Література

1. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией: Учебник для вузов / М.И. Круглов. – М.: Русская Деловая Литература, 1998. – 768 с.

2. Сергеев И.В. Экономика предприятия: Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. / И. В. Сергеев. – М.: Финансы и статистика, 2000 – 304 с.

3. Стратегический менеджмент / Под ред. Петрова А. Н. – СПб.: Питер, 2005 – 496 с.